

Reactie Inspectie JenV op internetconsultatie wetsvoorstel Kaderwet rijksinspecties

Vraag 1

Wilt u reageren op de concept Kaderwet rijksinspecties?

Na alle signalen, aanbevelingen van parlementaire enquêtecommissies en Kamerdebatten over de onafhankelijkheid van rijksinspecties, waaronder de Inspectie Justitie en Veiligheid (Inspectie JenV), beschouwt de Inspectie JenV dit conceptwetsvoorstel vooral als een gemiste kans. Het beoogde doel om meer waarborgen te scheppen voor de onafhankelijkheid van rijksinspecties wordt hiermee niet bereikt. Bovendien dragen de voorgestelde bepalingen inhoudelijk per saldo onvoldoende bij aan de gestelde doelen in de memorie van toelichting. Het voorliggende wetsvoorstel betekent zelfs een forse achteruitgang. Zo biedt het conceptwetsvoorstel de minister de mogelijkheid om nog méér inhoudelijk invloed uit te oefenen op het werkprogramma van de inspectie dan momenteel mogelijk is op basis van de Aanwijzingen voor de rijksinspecties. Daarnaast kan hij opdracht geven voor extra onderzoek, zonder daarbij financiering te regelen. Met dit wetsvoorstel neemt de (schijn van) oneigenlijke politieke beïnvloeding van het inspectiewerk toe. Er zal sprake zijn van minder onafhankelijkheid en minder effectief toezicht dan nu het geval is. De Inspectie JenV ondersteunt daarom ook de reactie van de Inspectieraad op deze internetconsultatie.

De Inspectie JenV draagt bij aan het functioneren van de overheid door, waar nodig, de vinger op de zere plek te leggen en ook door te benoemen waar het goed gaat. Daarbij wordt niet alleen gekeken of uitvoerders en ondernemers zich aan de geldende normen houden, maar ook of hun inzet in de praktijk leidt tot het beoogde maatschappelijke resultaat. Het toezicht van de Inspectie JenV geeft inzicht in de staat van de uitvoering. De aanbevelingen die daarbij worden gegeven, helpen organisaties om hun werk te verbeteren. Zo draagt de Inspectie JenV bij aan het lerend vermogen, transparantie en de publieke en parlementaire verantwoording en daarmee aan het vertrouwen in het handelen van de overheid. De Inspectie JenV en andere rijksinspecties kunnen om die reden niet onafhankelijk genoeg gepositioneerd zijn.

De onafhankelijkheid van de Inspectie JenV is door de jaren heen een aantal keer onderwerp van kritiek en gesprek geweest en was mede aanleiding voor het maken van een Kaderwet voor rijksinspecties. Juist voor een inspectie die mede toezicht houdt op onderdelen van twee ministeries is het dus noodzakelijk om de onafhankelijkheid steviger te regelen in deze Kaderwet dan nu wordt voorgesteld.

Vraag 2

Bij het toezicht dat een rijksinspectie op onderdelen binnen het eigen ministerie houdt, is de minister als hoofd van het ministerie (politiek) verantwoordelijk voor het handelen van de rijksinspectie en de ondertoezichtstaande onderdelen van het ministerie. Vindt u dat in het wetsvoorstel onderscheid moet worden gemaakt tussen deze vorm van toezicht en het toezicht dat rijksinspecties buiten het eigen ministerie houden, op onder meer burgers en bedrijven?

In de domeinen van Justitie en Veiligheid en Asiel en Migratie bestaat een groot spanningsveld van hoge, al dan niet tegenstrijdige, verwachtingen van burgers, instellingen, bedrijven, bestuur en politiek. Daarnaast grijpt het handelen van organisaties in die domeinen in op de persoonlijke levenssfeer of in de samenleving als geheel. Denk daarbij aan politieoptreden, opvang van asielzoekers en het vastzetten van een veroordeelde. Onafhankelijk toezicht maakt het publiek debat mogelijk over het handelen van overheden die publieke diensten aanbieden. Het is daarom van extra belang dat de Inspectie JenV als toezichthouder met gezag en onafhankelijk haar werk kan doen.

Een wet die de onafhankelijkheid in het oordeel en de transparantie over het inspectiewerk regelt, moet gelden voor alle rijksinspecties. Onderscheid maken in het toezicht op burgers en bedrijven en het toezicht op de overheid is onwenselijk en niet uit te leggen. Zoals de Inspectieraad ook al in zijn reactie aangaf zijn er verschillende inspecties die grotendeels toezicht houden op organisaties van het ministerie waar zij zelf deel van uitmaken of van andere ministeries. Zo houdt bijvoorbeeld de Inspectie Leefomgeving en Transport toezicht op Rijkswaterstaat, de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed op het informatiebeheer bij alle ministeries en de Nederlandse Arbeidsinspectie op de naleving van de arbeidswetten bij overheidsorganisaties (als werkgever).

Daarnaast zou zo'n onderscheid verwarrend werken voor het toezicht van de Inspectie JenV. Ter illustratie, de forensische zorg en jeugdgevangenissen worden door diverse organisaties verzorgd; vanuit onderdelen van het ministerie, maar ook door particuliere aanbieders. Er is dus geen sprake van een homogeen landschap van 'onderdelen van een ministerie'. Bovendien houdt de inspectie toezicht op onderdelen van het ministerie die voornamelijk publieke diensten aanbieden. De taken van deze onderdelen zijn dus niet intern ofwel op het ministerie zelf gericht. Een groot aantal van de onderdelen van het ministerie zijn de facto grote uitvoeringsorganisaties, zoals de IND en de DJI. In het algemeen richt het toezicht van de Inspectie JenV zich enerzijds buiten het ministerie op onder andere bedrijven en overheden en anderzijds op onderdelen van het ministerie (publieke dienstverleners). Kortom, dit onderscheid aanbrengen draagt niet bij aan de uniformiteit, helderheid en publiek vertrouwen.